

ИСКУСТВА ЗАВОДА ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ИЗ ТЕСТИРАЊА TIMSS И PIRLS

Збирке задатака из математичке, научне и читалачке писмености

Тим Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања радио је на овим збиркама током последњих пет месеци, с идејом да се на нашем тржишту понуде збирке текстова, питања и задатака који стимулишу математичку, научну и читалачку писменост у оном смислу како се та тема третира у свету и како се испитује кроз међународне студије

Пред учитељицама и учитељима у Србији, као и пред њиховим ученицима, налазе се два нова интересантна и надасве корисна издања – Збирка задатака из математичке и научне писмености и Збирка задатака из области читалачке писмености – обе за узраст трећег и четвртог разреда основне школе.

Издања је приредио Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања на основу искустава с међународних тестирања ученика четвртог разреда – TIMSS и PIRLS.

Задаци попут ових су новина код нас, нису се нашли ни у једном досадашњем уџбенику или збирци, што значи да ученици са својим учитељима први пут имају прилику да решавају задатке сличне онима који су постављени као изазов у овим међународним истраживањима. Наведени примери треба да послуже и као модел за будућа национална тестирања ученика.

Кроз овакве задатке ђаци стичу вештине решавања проблема који се не односе на просту репродукцију знања, уче да промишљају, повезују знање са својим искуством и развијају стратегије за решавање изазова с којима ће се суочавати у свакодневном животу у савременом друштву, кажу у Заводу.

Збирка задатака из математичке и научне писмености састоји се из два дела – један се односи на задатке из математике, а други чине задаци из других наука. Задаци у делу збирке који се односе на научну писменост груписани су према тематским целинама, а оне су одвојене графичким елементима – из области биологије, екологије, физике и хемије, географије и историје. Задаци из групе тежих означени су звездом.

На крају збирке налазе се решења, као и начин бодовања, направљен по угледу на кодирање у међународној студији TIMSS.

Кроз решавање задатака из области читалачке писмености ученици стичу вештине читања и разумевања како информативних текстова – којих нема у читанкама – тако и књижевних текстова и уче да промишљају на другачији начин, да у текстовима пуним информација уочавају и критички вреднују податке, да изнесе своје ставове и развијају стратегије за решавање изазова с којима ће се суочавати у свакодневном животу у савременом друштву, наводе аутори.

На крају збирке дата су упутства и напомене за прегледање, односно решења и начин бодовања, који је такође направљен по угледу на кодирање из међународне студије PIRLS.

Уз велику захвалност ЗВКОВ-а, материјал и права на његово коришћење за ове две збирке уступио је „Политикин забавник“ и његов главни и одговорни уредник Зефирино Граси, који је препознао значај оваквог издавачког подухвата. Тексто-

ви су делимично измењени и прилагођени овом издању збирке.

Како се иницијално дошло на идеју за припрему оба издања и шта је био мотивишући фактор, за наше читаоце говори директор Завода, проф. др Бранислав Ранђеловић:

– Читалачка, математичка и научна писменост су већ више од двадесет година предмет међународних студија, али и домаћих истраживања у многим образовним системима у свету. Значај ових знања код младих генерација препознат је као важан фактор у креирању младих људи као комплетних личности које треба да живе и раде у условима које нам намећу 21. век и савремено друштво. У друштву тих образовних система, који учешћем у заједничким активностима на тему ових писмености брину о будућим генерацијама, налази се и образовни систем Републике Србије. Учествовали смо у неколико циклуса PISA тестирања, које се бави функционалним знањима петнаестогодишњака. Такође, учествовали смо и у TIMSS студији, која се бави математичком и научном писменошћу десетогодишњака. У претходном циклусу имали смо прилику и да се први пут окушамо у међународном истраживању PIRLS, које се бави читалачком писменошћу десетогодишњака. Као последица добијених налаза, након ових истраживања у претходном циклусу, наметнула се потреба да се припреме специфичне збирке за наше млађе основце, путем којих је могуће поспешити поменута знања.

ЗАБАВНИК

– Када смо тражили одговарајуће текстове за будуће збирке, дошли смо до закључка да такви популарни, занимљиви и лако читљиви текстови већ могу да се нађу и да је „Политикин забавник“, уз који су одрасле многе генерације у овој земљи – „од седам до 107 година“ – представља изванредан избор. Први контакт и размена идеја с главним уредником овог листа Зефирином Грасином довели су до сарадње чији плод су постале ове збирке. Господин Граси је показао изузетно разумевање за потребе нашег образовног система – истиче проф. др Бранислав Ранђеловић.

Идеја за збирке родила се одмах након резултата PIRLS 2021 истраживања, а учврстила се после постигнућа наших ученика у PISA и TIMSS студијама. Интензиван рад на структури збирке и припреми задатака трајао је 12 месеци. У Заводу су се водили тиме да се на нашем тржишту понуде збирке текстова, питања и задатака које стимулишу математичку, научну и читалачку писменост у оном смислу како се та тема третира у свету и како се испитује кроз међународне студије. Такође, жеља је била да се понуди литература какве тренутно нема на тржишту, нити се налази у оквиру комплета уџбеника, каже наш саговорник, који истиче да је концепт овог материјала сасвим другачији у односу на оно што смо до сада имали у нашем просветном систему:

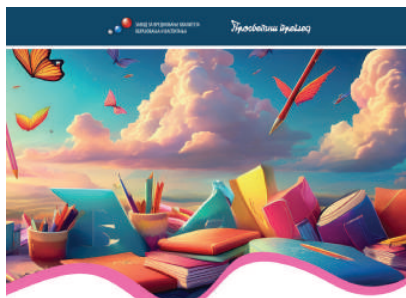
– Концептуални оквир за одабир и уређење текстова који су се нашли у збирци за развој читалачке писмености засно-



Математичка и научна писменост

ЗБИРКА ЗАДАТАКА

Др Бранислав Ранђеловић
Срђан Зрнић
Божана Марковић



Читалачка писменост

ЗБИРКА ЗАДАТАКА

Др Елизабета Каранџ
Тана Трибојевић
Данијела Тукић



ван је на адаптивном дизајну који, између осталог, подразумева и одређене нивое тежине задатака, али и различите типове текстова који су јасно подељени у две групе: књижевни и информативни. То је, такође, новина у приступу када је реч о развоју читалачке писмености код ученика. Текстови су преузети из „Политикиног забавника”, али су адаптирани и питања која су развијена, а која се односе на текстове, потпуно су иновативна. Са „Забавником” смо блиско сарађивали у процесу припреме, јер су на његовим текстовима одрасле и образовале се многе генерације успешних људи на овим просторима. Ове збирке не спадају у обавезну школску уџбеничку литературу, али се надамо да ће својим квалитетом и другачијим концептом освојити срца и наших учитеља и учитељица, али и младих генерација, те да ће се убрзо наћи у свакој учioniци – наводи Ранђеловић своја очекивања од пласмана овог материјала у школски курикулум.

Збирка научне и математичке писмености је скуп задатака креиран по методолошком и концептуалном оквиру какав се среће у TIMSS истраживању. Задаци су нови и другачији од оних с којима се ученици свакодневно сусрећу, додаје, и појашњава да су збирке намењене првенствено четвртацима, али ће моћи да се користе и у трећем разреду. Конципиране су за самостални рад и учење, али и за групни рад у учioniци. Намера је да се овим путем деци усаде додатне вештине и знања, који ће довести до тога да наш образовни систем у целини, у следећим циклусима TIMSS и PIRLS тестирања, буде боље процењен – али првенствено да нам будуће генерације буду квалитетније образоване.

Саме збирке неће бити обавезне, али ће бити препоручене као допунско наставно средство, јер пружају нешто што кроз стандардне сетове уџбеника тренутно није могуће добити. Међутим, након усвајања будућих, нових стандарда, а затим и креирања нових програма наставе и учења, потом и уџбеника, могуће је да ће материја обухваћена збиркама ући и у њихов садржај. До тада се учитељима и деци пружа могућност да иновативно напредују кроз ова допунска средства.

– Концепт је потпуно нов. Да ли је револуционарно? Ми мислимо да јесте, односно да није ни налик на нешто што до сада имамо у систему! Дакле, тим из Завода је добро промислио како би овакав концепт осмислио и створио – каже проф. Ранђеловић, који је и главни уредник оба издања и један од аутора збирке задатака из области математичке и научне писмености.

– Само смо преузели најбоља искуства из бољих и квалитетнијих образовних система, у намери да окренемо децу више ка информативним текстовима, информацијама и знањима, а са жељом да их усмеримо ка читању и учењу с разумевањем. У доба информатике и информација, свака млада особа мора да научи да чита, али и да током читања усваја и памти прочитане информације. Текстови у збирци за читалачку писменост су управо такви – истиче.

Иако су збирке за математичку и научну писменост мало другачије конципиране, стил питања и задатака је онакав какав се појављује на међународним студијама.

– Оно што смо претходних година називали „PISA-ликим” задацима... можда би било прикладно парафразирати и назвати ове задатке „PIRLS-оликим”, или „TIMSS-оликим”. Како год, вежбањем таквих задатака наша деца неће више бити хендикепирана у тренутку приступања међународним тестирањима, већ ће бити у равноправном положају са својим вршњацима из других система – појашњава овај стручњак.

Ауторске тимове збирке чине стручњаци запослени у Заводу за вредновање квалитета образовања и васпитања, који су годинама ангажовани на реализацији међународних студија, а припадају широком спектру образовних подручја – лингвисти и професори матерњег језика, математичари, биолози, физичари, специјални педагози – док су као рецензенти ангажовани практичари, учитељи који раде управо с узрастом ученика који су циљна група.

Прелиставајући ова интересантна издања, примећујемо и лепе и занимљиве илустрације, које приметно одскачу од неких ранијих стандарда у домаћем издаваштву. За њих су били задужени дизајнери – сарадници ЗВКОВ-а – али су, како вели др Бранислав Ранђеловић, коришћене и „благодети алата вештачке интелигенције”.

Завод још увек није планирао издавање сличних збирки из других области писмености – медијске, дигиталне, финансијске... – каже саговорник Просветног прегледа. Међутим, оцењује да та идеја није за одбацивање и да би таква могућност заиста требало да се понуди нашој деци и наставницима.

Како је процењена циљна група ових збирки уска, промоција је најпре планирана у оквиру школа и образовних кругова.

– Али да овом подухвату треба да се посвети пажња и да се о томе говори, због потенцијалног значаја за образовање будућих генерација, то је тачно. Можда бисмо широм промоцијом идеје довели до тога да неки спонзори препознају значај овог подухвата, те да одређеним средствима покрију потребе штампе и да обезбеде да што више деце у школама добије збирке бесплатно – закључује проф. др Бранислав Ранђеловић, директор Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања.

Збирке задатака из математичке и научне писмености и из области читалачке писмености излазе као заједничко издање ЗВКОВ-а и Просветног прегледа и светлост дана угледаће на предстојећем, 67. Међународном београдском сајму књига, који се, под куполама Београдског сајма, одржава од 19. до 27. октобра.

Д. Јелисавчић